ІННОВАЦІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Довженко Т. О.
доктор педагогічних наук, професор,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

Прищепов М. М.
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

У статті розглянуто проблему інноваційної педагогічної діяльності як засобу професійного становлення майбутнього вчителя. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначено сутність поняття «інновація»; розглянуто спектр застосування педагогічних інновацій в освітньому процесі; охарактеризовано основні ознаки інноваційної педагогічної діяльності; визначено роль інноваційно-орієнтованого педагогічного середовища у професійному становленні майбутніх учителів.

Ключові слова: *інновація, майбутні вчителі, освітній процес, професійне становлення, інноваційна педагогічна діяльність, інноваційно-орієнтоване педагогічне середовище.*

The article examines the problem of innovative pedagogical activity as a means of professional development of the future teacher. Based on the analysis of psychological and pedagogical literature, the essence of the concept of «innovation» is defined; the range of application of pedagogical innovations in the educational process is considered; the main features of innovative pedagogical activity are characterized; the role of an innovation-oriented pedagogical environment in the professional development of future teachers is determined.

Keywords: *innovation, future teachers, educational process, professional development, innovative pedagogical activity, innovation-oriented pedagogical environment.*

Звернення до проблем інноватики та віднесення їх до найважливіших напрямів сучасної наукової педагогічної думки стали результатом зростаючої динаміки інноваційних процесів у сфері освіти. Інноваційні процеси — це ціла система змін, нерозривно пов'язаних зі змінами в суспільстві та вимогами до підготовки фахівців, у тому числі студентів педагогічних закладів вищої освіти.

Термін «інновація» увійшов в науку у XIX ст. як антонім до терміну «традиція». Дане поняття сформувалося в рамках антропології та етно-

графії, але потім поширилося у предметних галузях цілого ряду гуманітарних дисциплін [3, с 18].

На теоретико-методологічному рівні проблема інновацій найбільш повно відображена у педагогічних дослідженнях таких учених, як Ю. Будас, І. Гавриш, Н. Даниленко, І. Дичківська, Н. Разіна, Г. Сиротенко тощо.

Загальнонаукове поняття «інновація» визначається як цільова зміна у функціонуванні системи, причому, у широкому сенсі це можуть бути якісні та (або) кількісні зміни у різних сферах та елементах системи [2, с. 16].

У педагогічному процесі інновації здійснюються:

– у змісті освіти (зміна навчальних планів, програм, запровадження нових навчальних дисциплін, створення інтегративних курсів тощо);
– у технологіях навчання (технологічні нововведення);
– в організації освітнього процесу;
– у керуючій системі закладу освіти;
– у творчій спрямованості педагогічного колективу загалом та кожного з викладачів зокрема;
– у структурі взаємодії учасників педагогічного процесу;
– в організації позанавчальної пізнавальної діяльності студентів;
– у взаємовідносинах закладу освіти з мікросоціумом;
– у розвитку багатофункціональності закладів середньої педагогічної освіти;
– у розвитку науково-дослідної діяльності викладачів;
– у становленні дослідницької діяльності студентів [1, с. 12].

У нашому дослідженні інноваційні зміни певним чином торкаються всіх структурних елементів педагогічного процесу.

Проведений аналіз літератури та досвід роботи закладів вищої освіти дозволяє нам виділити та охарактеризувати основні ознаки інноваційної педагогічної діяльності:

1. Цілеспрямованість. Вибір напрямів інноваційної діяльності зумовлюється цілями розвитку закладу освіти. Вона може здійснюватися з метою якісної зміни педагогічної системи, розвитку особистісно-професійної компетентності вчителів, підвищення наукового потенціалу закладу освіти, удосконалення якості підготовки спеціалістів, зростання освіченості викладачів та студентів.

2. Активність. Визначальною якістю інноваційної діяльності є активність, оскільки, на відміну від традиційної вона вимагає виходу за межі нормативної діяльності та реалізації внутрішньої потреби у досягненні нового. Тільки наявність внутрішньої потреби у пізнанні та впровадженні нового є спонуканням для активної участі суб’єкта в інноваційній діяльності та веде за собою творче самовираження. Інноваційну діяльність

можна розглядати як цілеспрямовану активність, що дає особистісно-значущий результат.

3. Свідомість. Інноваційна діяльність здійснюється суб'єктами освіти. Свідомість пов'язана з цілеспрямованістю і проявляється у намірі досягнення поставлених соціально значущих цілей (освітніх, професійних, наукових, самоосвітніх тощо). Включення у свідому діяльність, яку потрібно обміркувати, спроектувати, забезпечити та керувати нею, розширює можливість самопізнання та самовдосконалення особистості вчителя.

4. Мотивованість. Визначальним аспектом інноваційної діяльності є її вмотивованість. Це зумовлено тим, що інноваційна діяльність пов'язана не лише з умінням вирішувати відомі завдання, а й з наявністю мотиваційної готовності, сприйнятливості до пошуку та вирішення завдань за межами будь-якого зовнішнього контролю.

5. Предметність інноваційної діяльності проявляється у вираженні відносин суб'єкта з новацією (діяльність з освоєння, проєктування, розробки, апробації, впровадження), при цьому спрямованість інноваційної діяльності на педагогічні новації має соціально значущі цілі.

6. Продуктивність інноваційної діяльності. Визначальним аспектом перетворюючого впливу на суб'єкт інновації є тісний зв'язок інноваційної діяльності з науково-дослідним пізнанням. При їх здійсненні максимально актуалізуються потенційні можливості вчителів, створюються сприятливі умови для самореалізації [5, с. 6].

Перетворююча дія інноваційної діяльності проявляється в тому, що вона спочатку носить дослідницький, творчий, перетворюючий характер і спрямована не на повторення та відтворення відомих способів суб'єктами інноваційної діяльності, а на створення та використання принципово нових підходів, форм і технологій в освітньому процесі. Інноваційна діяльність перетворює вплив на самих суб'єктів та якісно впливає на збільшення рівня освіченості й професійне становлення майбутніх вчителів, про що свідчать результати численних досліджень [6, с. 82].

Науковці зазначають, що інноваційна діяльність не може існувати та розвиватися стихійно. Вона потребує спеціальної організації: інноваційну діяльність потрібно проектувати, тобто переосмислювати її результат і ті засоби та способи, якими його можна досягти [4, с. 158]. Безперечно, до інноваційної діяльності потрібно готувати. Студенти в процесі навчання у ЗВО повинні опановувати методи, засоби та форми інноваційної діяльності, а також способи оволодіння інноваційною культурою. Для цього необхідно організувати інноваційно-орієнтоване педагогічне середовище.

Слід зазначити, що інноваційно-орієнтоване педагогічне середовище сприятиме професійному становленню майбутніх учителів, якщо воно матиме наступні характеристики: релевантність майбутнього професійно-педагогічного середовища, що здійснюється за допомогою включення до навчального моделювання та проєктування актуальних завдань майбутньої педагогічної діяльності, встановлення зв'язку навчального матеріалу з актуальними життєвими проблемами та педагогічною практикою; інноваційність, що реалізується за допомогою включення до навчального процесу елементів педагогічного дослідження, а також використання сучасних інноваційних педагогічних технологій, форм, засобів та методів навчання; активність, що реалізується за допомогою стимулювання самостійної роботи студентів, актуалізації їх творчого потенціалу, дослідницьких умінь та навичок; комфортність, що передбачає створення сприятливих умов навчання в рамках інноваційно-орієнтованого педагогічного середовища, які сприяють формуванню ціннісного ставлення до інноваційної педагогічної діяльності [2, с. 32].

Отже, інноваційно-орієнтоване педагогічне середовище передбачає зміну стилю взаємовідносин між викладачем та студентом за допомогою: організації психолого-педагогічного супроводу професійного становлення майбутніх вчителів; здійснення викладачем ролі «консультанта», що дозволяє студентам самостійно працювати над пошуком та вирішенням навчальних та професійно-педагогічних завдань; підвищення ролі самооцінки та взаємооцінки результатів навчальної та науково-педагогічної діяльності. Таким чином, підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності буде ефективнішою в умовах організованого інноваційно-орієнтованого педагогічного середовища, що позитивно впливатиме на їх професійне становлення.

Список використаних джерел

1. Будас Ю. Підготовка майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності засобами ділової гри : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця, 2010. 23 с.
2. Гавриш І. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : автореф. дис. … д-ра пед. наук : 13.00.04. Харків, 2006. 44 с.
3. Даниленко Л. Теоретико-методичні засади управління інноваційною діяльністю в за- гальноосвітніх навчальних закладах : автореф. дис. … д-ра пед. наук : 13.00.01. Київ, 2005. 42 с.
4. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2004. 304 с.
5. Разіна Н. Акмеологічний підхід до розвитку професіоналізму сучасного педагога в інноваційному освітньому середовищі середньої школи. *Вісник наукової школи педагогів «АКМЕ»*. 2009. Вип. 3. С. 8.
6. Сиротенко Г. Інновації як основа змін освітньої практики : інф.-метод. зб. Полтава : ПОІППО, 2005. 160 с.